

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ЇЇ АНАЛІЗУ

Оборотними активами є, як відомо, активи, які здійснюють обслуговування процес господарювання та забезпечують його безперервність. У бухгалтерському обліку до цих активів зараховують активи, котрі використовують у виробничому процесі чи продають протягом одного операційного циклу або протягом календарного року. До оборотних активів підприємства відносять сировину, матеріали, паливо, тара, малоцінні і швидкозношувані предмети, готову продукцію, ліквідні цінні папери, грошові кошти. Проте, є і низка особливих оборотних активів таких як незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів [1].

В нашому випадку розглянемо такий специфічний оборотний актив, як дебіторську заборгованість. Дебіторська заборгованість, до певної міри, відображає недосконалість, незавершеність та безперервність процесу виробництва продукції (робіт, послуг). Дебіторська заборгованість є вагомим сегментом активів підприємства. Для функціонуючих підприємств надання комерційного кредиту покупцям є невід'ємною умовою відображення діяльності підприємства, важливою конкурентною перевагою, інструментом росту продажу [2].

Ті активи, що беруть участь у процесі виробництва і використовуються протягом одного операційного циклу, переносять повністю свою вартість на вартість виробленої готової продукції. Інші активи, що не беруть участь у виробничому процесі, мають грошову форму і забезпечують кругообіг капіталу підприємства й об'єднують процеси виробництва і збуту продукції. Саме до таких активів і зараховують дебіторську заборгованість [3].

Будучи сегментом оборотних коштів, дебіторська заборгованість різко зменшує оборотність оборотних засобів, що загалом призводить до зменшення доходів підприємства. Слід зауважити, що кругообіг оборотного капіталу здійснюється протягом операційного циклу: 1) грошові кошти переходять у виробничі запаси; 2) в процесі виробництва формується нова продукція; 3) продукція підлягає збуту (за кошти або на умовах договору, що зумовлює виникнення дебіторської заборгованості); 4) за ідеальних умов, виручка за продану продукцію надходить на поточний рахунок та відразу ж авансується у виробництво, що сприяє безперервності процесу виробництва та зростанню суми капіталу підприємства.

Однак за реальних ринкових умов і з становищем, в яке потрапляє те чи інше підприємство, нерідко доводиться ризикувати безперервністю процесу виробництва та кругообігом оборотного капіталу через виникнення дебіторської заборгованості й ефективного і завчасного її погашення, що є серйозною проблемою для функціонуючого підприємства [4]. Доцільно зазначити, не уся дебіторська заборгованість є частиною оборотних активів, адже дебіторська заборгованість

розглядається як заборгованість перед підприємством постачальників, споживачів продукції, інших юридичних і фізичних осіб, фінансових та податкових органів. Додамо, що дебіторська заборгованість має одну специфічну ознаку класифікації. Така заборгованість класифікується на довгострокову та поточну. Саме поточна дебіторська заборгованість котра з'являється у процесі звичайного операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу і увійде до складу оборотних активів, а довгострокова дебіторська заборгованість, строк погашення якої перевищуватиме один рік увійде до складу необоротних активів.

Дебіторська заборгованість є складовою оборотних активів підприємства, що сприймається як суттєвий важіль в процесі розвитку підприємства. Від дебіторської заборгованості багато чого залежить, а саме її вплив на розвиток підприємства. Це на пряму пов'язано із гальмуванням або стрімким підйомом підприємства. Отже, ефективне управління дебіторською заборгованістю стає важливим фактором збільшення загальної ефективності діяльності підприємств, його доходності і фінансової стійкості. Для того, щоб дебіторська заборгованість постійно не збільшувалася і не переходила допустиму межу. За якою може наступити банкрутство, необхідно періодично її аналізувати. Основними завданнями аналізу дебіторської заборгованості, на наш погляд, є:

- з'ясувати динаміку (в розрізі календарних років, кварталів і місяців) та обсяги (незначні, значні, дуже значні) дебіторської заборгованості загалом по підприємству, так і за найбільшими дебіторами (3-5 найбільших за обсягами заборгованості дебіторів) даного підприємства;
- встановити систему показників для оцінки стану та потенційних можливостей усунення надмірної дебіторської заборгованості у підприємстві;
- провести аналіз структури дебіторської заборгованості та визначити фактори, які сприяють неоправданому її збільшенню і відповідальних осіб до цього причетних;
- розкрити економічну природу, історію й причини походження кожного випадку значних сум та термінів дебіторської заборгованості, особливо щодо простроченої, сумнівної та безнадійної;
- виявити резерви і дієві механізми суттєвого зменшення обсягів простроченої, сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості;
- розробити стратегію і плани заходів щодо аналізу дебіторської заборгованості та контролю за їхнім виконанням.

Література:

1. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік / Ю. А. Верига. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 396 с.
2. Орлова В. К. Фінансовий облік / В. К. Орлова, М. С. Орлів. – К.: ЦУЛ, 2010. – 510 с.
3. Вахрушина Н. Аналіз обертання дебіторської заборгованості / Н. Вахрушина // Управління продажами. – 2006. – № 2.
4. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 24-36.